

A.Jaunsleinis
LPS priekšsēdis

ZIŅOJUMS LPS 6.KONGRESĀ (Tēzes)

I. ORGANIZĀCIJAS ATTĪSTĪBA

1. Pagājuši pieci gadi kopš LPS 1.kongresa. Ar katru gadu pieaug **brīvprātīgi LPS pārstāvēto pašvaldību skaits**. No 592 pašvaldībām LPS biedri ir 445(76%), tai skaitā 68 pilsētas (89%), 354 pagasti (74%) un 23 rajoni (89%).
2. Pie pastāvošās vēlēšanu sistēmas vietējās un reģionālās intereses nav pārstāvētas ar politisko partiju starpniecību Saeimā. Tādēļ LPS **Dome** ir kļuvusi par **neformālu otro palātu**.
3. Par tradīciju kļuvis ne retāk kā reizi gadā aicināt visas pašvaldības uz **Latvijas pašvaldību sapulci**. Arī 1996.gada 29.aprīlī notikušā sapulce apliecināja uzticību LPS kā **visu pašvaldību interešu pārstāvei**.
4. **Aktuālāko** praktisko un teorētisko jautājumu apspriešanai LPS sasauca **konferences un seminārus**. Krīzes situācijas izvērtēšanai 1996.gada 13.decembrī LPS organizēja starptautisko konferenci "Pašvaldības varas centralizācijas un finansu krīzes apstākļos". Krīzes situācijas pārvarēšanai kopā ar valdību un dāņu kolēģiem 1997.gada 3.-4.aprīlī rīkojām semināru "Valdības un pašvaldību sadarbība Latvijā".
5. Noris nozīmīgs un **regulārs darbs LPS komitejās**. Par to sīkāk - komiteju vadītāju referātos.
6. Kongresu starplaikā notikušas **9 Domes un 12 Valdes sēdes**.
7. LPS **veicina viedokļu apmaiņu starp pašvaldību veidiem un interešu grupām**. Daudz jaunu ideju un domu ir nācis no Latvijas pilsētu savienības, Kurzemes un Zemgales padomes, Latvijas pagastu apvienības, pašvaldību apvienībām. Šo apvienību (savienību) biedru vairums ir arī LPS biedri, LPS atbalsts šo organizāciju darbību un centienus.
8. Pārskata periodā panākta LPS **administrācijas darba** kvantitatīva un kvalitatīva izaugsme. Mūsu darbinieku vidū ir divi doktori, trīs darbinieki ieguvuši maģistra

pakāpi sabidrības pārvaldes specialitātē. Apgūstam arvien vairāktelpu un uzlabojam nodrošinājumu ar datoriem un citu biroja tehniku.

9. LPS administrācija sistemātiski strādā lai paplašinātu **pakalpojumu klāstu pašvaldībām**. Uzlabojas žurnāla “**Logs**” kvalitāte un pieaug tā abonentu skaits. No 1997.gada janvāra katru nedēļu iznāk informatīvais biļetens “**Informācijai un darbam**”. Tiek organizēti lekciju cikli un aprobēti konsultāciju pakalpojumi. Arvien vairāk tiek darīts ārējo sakaru veicināšanai, sniedzot informāciju par projektiem un konsultācijas to sastādīšanai.

Attīstās un arvien plašāku pakalpojumu klāstu sniedz **Latvijas Pašvaldību mācību centrs**. Apmācību akcenti no vispārīgām problēmām arvien vairāk pārvietojas uz profesionālām zināšanām un pašvaldību pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu.

10. LPS attīsta sakarus ar citām **nevalstiskām organizācijām**, tai skaitā izglītības darbinieku un mediķu arodbiedrībām.

11. Turpinās **pašvaldību apvienību** (savienību) **rajonos** attīstība, meklēti ceļi kā tās piemērot jaunajiem apstākļiem.

12. **LPS spēks slēpjas tās vienotībā**. Vienotība balstās uz savstarpēju cieņu un kompromisu mākslu, centieniem nepieņemt lēmumus ar mehānisku balsojumu, bet meklējot kopējās intereses.

II. LĒMUMU ĪSTENOŠANA

13. Īstenojot LPS 5.kongresā pieņemtās “**Latvijas pašvaldību attīstības vadlīnijas**” ir panākta vairāku būtisku uzdevumu īstenošana:

- pašvaldības ir ieguvušas tiesības apstrīdēt **Satversmes tiesā** Ministru kabineta noteikumu atbilstību likumiem,
- panākts valsts finansiāls atbalsts attīstības programmu izstrādei un **teritorijas plānošanai**,
- pastāv iespēja pārņemt no Valsts ieņēmumu dienesta **nodokļu administrācijas** tiesības,
- izveidota pašvaldību **izpilddirektoru apvienība un pašvaldību darba devēju asociācija**,
- izveidota **pašvaldību darbinieku arodbiedrība**,
- LPS stimulē pašvaldību orientāciju uz pakalpojumiem iedzīvotājiem, tai skaitā piedalās **Vienas pieturas aģentūru** veidošanā,
- tiek strādāts pie **informācijas sistēmas** attīstības,
- LPS izvirza **pārstāvjus** abām **Eiropas** Vietējo un reģionālo varu **kongresa** palātām,
- kopš 1.aprīļa Latvijai ir saistoši 26 no 30 **Eiropas pašvaldību hartas** paragrāfiem,
- izdevies aktivizēt **Baltijas Padomes** darbu.

14. Vairāku "Latvijas pašvaldību attīstības vadlīniju" uzdevumu sakarā noris **diskusija** Saeimā un valdībā:

- par tiesībām grozīt **pašvaldību likumus Satversmes 81.panta kārtībā**,
- par **decentralizētu** teritoriālās **plānošanas principu atzīšanu**.

15. Ir izpildīts Latvijas pašvaldību sapulces lēmums "**Par iesniegumu Eiropas padomē**". Latvijas pašvaldību viedoklis ir atspoguļots Eiropas Padomes dokumenta projektā, ko nākamnedēļ pieņems Strāsbūrā Eiropas vietējo un reģionālo varu kongresā. **Latvija ir atzīta par problēmvalsti**, kurā Eiropas eksperti pētīs pašvaldību demokrātijas situāciju.

16. Lēmumu īstenošanai plašākā apjomā šķērslis bija **konfrontācija** ar valdību, kuras galvenais cēlonis bija valdības saistību un likumu nepildīšana, krasa pašvaldību finanšu līdzekļu samazināšana novirzot šos līdzekļus centrālās birokrātijas paplašināšanai.

17. LPS cenšas un centīsies panākt **labāku savstarpējo izpratni ar valdību**, tā kā sadarbībai starp centrālo, reģionālo un vietējām varām nav alternatīvas.

III. ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀ REFORMA

18. Reforma nebija paredzēta politisko partiju programmās pirms Saeimas vēlēšanām. Pašreizējā situācijā neviena politiskā partija neuzņemas atbildību par reformu. Nav veikti ne referendums, ne aptaujas. Reformas veikšanai **nav tautas mandāta**.

19. Ir aizmirsta 1993.gada pašvaldību reformu koncepcijas pamattēze par pašvaldību reformas **komplekso raksturu** - administratīvi teritoriālās reformas saistību ar ekonomiskajiem un juridiskajiem pārkārtojumiem.

20. Īstenojot 1995.gadā pašvaldību finanšu reformu tika **mehāniski pārņemta dāņu pieredze**, kurai bija pozitīvi rezultāti pilnīgi atšķirīgos apstākļos. Neizpētot vietējo situāciju tika izveidots finanšu izlīdzināšanas mehānisms, kas neapmierina nevienu pašvaldību. Nav ņemti vērā svarīgākie no Dānijas atšķirīgie faktori:

- ienākumu izlīdzināšana ignorē krasi **atšķirīgo ienākumu līmeni** dažādās teritorijās;
- izdevumu izlīdzināšana ignorē krasi atšķirīgo **infrastruktūras attīstības līmeni** un nivelē **iedzīvotāju struktūras** ietekmi;

Rezultātā likums nestimulē pašvaldību rūpes par attīstību. Līdzko valsts pārstāja iemaksāt nepieciešmo dotāciju, tā pašvaldību finanses nonāca sabrukuma stāvoklī.

21. Piedāvājot dažādus administratīvi teritoriālās reformas variantus valdība **atkārto finanšu izlīdzināšanas reformā pieļautās kļūdas**. Normāla pašvaldību reformu tālākā gaita būtu:

- izvērtēt, kuri **faktori** visvairāk kavē pašvaldību attīstību,

- noteikt **līdzekļus** katra faktora negatīvās ietekmes samazināšanai,
- izvērtējot katra pasākuma **ekonomisko un sociālo efektu** pieņemt optimālo pasākumu secību,
- sakārtot valsts un dažāda veida **pašvaldību funkcijas**.

22. **Pašvaldības jau daudzus gadus piedāvā atšķirīgu prioritāšu sarakstu:**

- noteikt pašvaldību **daļu valsts kopbudžetā**, kas laika gaitā nebūtu samazināma,
- noteikt pašvaldību daļu **pievienotās vērtības un uzņēmumu ienākumu nodokli**,
- pārveidot finansu **izlīdzināšanas likumu**, ņemot vērā gan iedzīvotāju skaitu un struktūru, gan infrastruktūras stāvokli un citus apstākļus,
- ievērot likumus un reāli paredzēt **finansējumu** gadījumos, kad pašvaldībām uzliek **jaunas funkcijas** vai pienākumus.

23. Ja valsts paredzētu investīcijas infrastruktūrai un darbinieku izglītībai, tad varētu domāt par reformas nolūkiem. Pieredze un nākotnes plāni liecina par tendenci izņemt arvien vairāk līdzekļu no pašvaldībām (tātad - samazināt pakalpojumus iedzīvotājiem). Šādos apstākļos pašvaldības pēc reformas būs spiestas **likvidēt slimnīcas, poliklīnikas, mazās skolas, ambulances un feldšerpunktus**.

24. Turpinot pēdējo gadu finansu politiku un veicot iecerēto reformu tās formula būs:

$$4 \times 1 \Rightarrow 1$$

Izveidojot no četrām vidējām pašvaldībām ar tūkstoti iedzīvotāju vienu, kurā sākumā būs četri tūkstoši, pēc kāda laika atkal paliks viens tūkstotis. Ja bērni nevarēs apmeklēt skolu, tad cilvēki teritoriju pametīs. **Vismaz 300 tūkstošiem cilvēku būs jānāk uz Rīgu** vai citām pilsētām.

25. Visos līdzšinējos LPS forumos ir atbalstīta starptautiskajiem dokumentiem atbilstoša pamatnostāja - reģionālajai varai jābūt pašvaldībai, tās lēmēj institūcijai jābūt **vēlētai**.

26. Lai novērstu politisko bezatbildību administratīvi teritoriālās reformas sakarā, nepieciešama **iedzīvotāju aptauja vai pilsoņu referendums**.

IV. SARUNAS AR CENTRĀLO VARU

27. Sarunu sistēma ar valdību, kas nostiprināta likumos ir Latvijas pašvaldību ieguvums, precedents ar **starptautisku nozīmi**.

28. Valdība diemžēl ir “panākusi” vairāku pašvaldībām svarīgu likumos un Ministru kabineta noteikumos **pastāvējušu normu atcelšanu**:

- gadskārtējo protokolu paraksta finansu ministrs nevis Ministru prezidents,
- ir atceltas paplašinātās Ministru kabineta komiteju sēdes ar LPS pārstāvju līdzdalību.

29. Sarunu sistēma **attīstās horizontālā virzienā ar ministrijām**. Regulāri dienas kārtībā ir informācijas apmaiņa, LPS līdzdalība darba grupās likumu un noteikumu projektu izstrādei. LPS izpilddirektore piedalās iknedēļas valsts sekretāru sanāksmē, kurā tiek izvērtēti, no kā jāsaņem tiesību aktu projektu atzinumi. Palielinās savstarpējā izpratne.

30. Kopš 1996.gada beigām ir **izdevies atjaunot konstruktīvas sarunas ar Finanšu ministriju**, kurās valdību pārstāv valsts sekretāre V.Andrejevas kundze vai Finanšu ministrs R.Zīles kungs. Sarunas norisinās vairākas reizes mēnesī, panākti vairāki būtiski kompromisi:

- par bezprocentu kredītiem pašvaldībām,
- par ikmēneša nodokļu neizpildes kompensāciju,
- par konkrētas pašvaldības interesējošiem jautājumiem.

Beidzot valdība uzsākusi diskusiju par pašvaldību daļu valsts kopbudžetā.

31. Pateicoties 4 gadus ilgam LPS spiedienam, kam pievienojās Pasaules Bankas prasība, tiek risināta **siltumapgādes parādu problēma**. LPS ir pārstāvēta gan vadības grupā, gan tehnisko priekšlikumu grupā. Turpinās diskusija par iespēju daļēji kompensēt iedzīvotāju parādus, kā arī novērst turpmāko parādu rašanās cēloņus.

32. Šī gada 3.-4.aprīlī notikusi **konference** apliecināja vēlmi attīstīt sadarbību gan no valdības, gan LPS puses. Kā pirmo pozitīvo rezultātu varam atzīmēt **ministru prezidenta** ierašanos pilsētu pašvaldību forumā Siguldā 23.maijā. Klātesamība vienmēr veicina labāku izpratni.

V. PRIORITĀTES

33. Jāveicina, lai sabiedrība atzītu, ka pašvaldību daļa valsts kopbudžetā raksturo sabiedrisko pakalpojumu apjomu iedzīvotājiem. Kopīgi jāaiestāv prasība, lai pašvaldību **patstāvīgo ienākumui daļa valsts kopbudžetā nebūtu mazāka par 24%** un turpmāk nesamazinātos.

34. Jāveicina, lai sabiedrība atzītu, ka ekonomiskās attīstības pamatnosacījumi ir **izglītības un infrastruktūras uzturēšana un uzlabošana**. Kopīgi jāaiestāv prasības:

- paredzēt nopietnas investīcijas infrastruktūrai gan valsts, gan pašvaldību budžetos;
- ieviest finansu izlīdzināšanas algoritmu arī infrastruktūras uzturēšanas un attīstības kritērijus;
- definēt investīcijas ceļos un telekomunikācijās kā neatņemamu teritoriālo reformu priekšnosacījumu.

35. Jāattīsta **pašvaldību apvienības rajonos**. Tām jāveic divi pamatuzdevumi:

- LPS dekoncentrācija, sekmējot informācijas apmaiņu, pakalpojumu attīstību un vietējo interešu labāku pārstāvību;
- sadarbības veicināšana, sekmējot pašvaldību funkciju un uzdevumu pēctecību un stabilitāti, nodrošinot iedzīvotāju interešu ievērošanu neatkarīgi no centrālās varas pārsteidzīgiem lēmumiem.

36. Jāizstrādā priekšlikumi LPS **vadlīniju pilnveidošanai** nākamajā LPS kongresā.

37. Uzskatot pašvaldību demokrātiju par vienu no Latvijas tautas un Latvijas valsts prioritātēm, **jāsaglabā LPS vienotība.**